

Наталія Шпортюк

доцент кафедри менеджменту і права

Дніпровського державного аграрно-економічного університету к.держ.упр.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ В АПК

Сучасні реалії української економіки характеризуються безперервним збільшенням ролі інновацій як ключового чиннику успіху в конкурентній боротьбі. Інноваційний шлях розвитку економіки є невід'ємною частиною загальносвітового науково-технічного прогресу в умовах глобалізації, тому питання державної політики щодо підвищення інноваційної активності в АПК на сьогодні досить актуальним.

У статті проаналізовано основну специфіку інноваційних процесів АПК, виділено риси найбільш характерних їх особливостей розвитку, окреслено основні напрями державної політики щодо підвищення інноваційної активності в АПК, а саме надана система певних державних заходів щодо активізації цього процесу.

Ключові слова: державне регулювання; інноваційні процеси; інноваційна політика; економічний розвиток; агропромисловий комплекс.

Nataliya Shportyuk

Associate Professor, Dniprovsky State Agrarian and Economic University,

PhD in Public Administration

BASIC DIRECTIONS OF PUBLIC POLICY FOR IMPROVEMENT OF INNOVATIVE ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF ECONOMY

Modern realities of the Ukrainian economy are characterized by a continuous increase in the role of innovation as a key factor for success in the competition. Innovative way of economic development is an integral part of global scientific and technological progress in the conditions of globalization. Therefore, the question of the state policy on increasing innovation activity in the agroindustrial complex is quite relevant today.

The aim of the article is to analyze the main specificity of innovative processes of agroindustrial complex, to highlight the features of the most characteristic features of development, to outline the main directions of the state policy regarding the increase of innovation activity in the agroindustrial complex, and to provide a system of certain state measures to intensify this process.

The innovative process in agriculture has its own specificity, due, first of all, to the peculiarities of agroindustrial production. Such features are:

- *the plurality of types of products and products of its processing, a significant difference in the technologies of their cultivation and production;*
- *significant dependence of agricultural production technologies on the created natural and weather conditions;*
- *a large difference in the production period for certain types of agricultural products and products of its processing;*
- *high degree of territorial dissociation of agricultural production and significant differentiation of separate regions according to production conditions;*
- *Different social level of agricultural workers, which requires much more attention to the training of personnel and their qualification, organization of postgraduate education.*

Among the most characteristic features of the development of innovative processes in the APC include:

- *the plurality of forms and connections of agricultural producers with innovative formations;*
- *the isolation of the majority of agricultural producers at all levels: from organizations that produce scientific and technical products to enterprises that implement it;*
- *lack of a clear and organizational and economic mechanism for transferring scientific achievements to commodity producers and, consequently, a significant backlog of the industry for the development of innovations in agro-industrial production.*

Realization of innovative projects on a permanent basis will promote increase of economic efficiency and decrease of risks. However, in this direction of development there is a negative effect. The introduction of innovative high-tech methods of agricultural activities entails the liberation of low-skilled labor and the growth of the already significant unemployment rate in rural areas.

The systematic nature of the implementation of innovative agribusiness projects will increase the number of jobs. Newly created jobs will require workers who have new competencies.

Key words: state regulation; innovation process; innovation policy; economic development; agroindustrial complex.

Постановка проблеми

Стосовно різних галузей і сфер народного господарства, сутність інноваційної діяльності не має принципових відмінностей, проте характер і напрямки інноваційного процесу в них можуть мати істотні відмінності.

Зокрема, інноваційний процес в АПК має свою специфіку, обумовлену, насамперед, особливостями агропромислового виробництва.

Такими особливостями є:

- множинність видів продукції і продуктів її переробки, істотна різниця в технологіях їх вирощування і виробництва;
- значна залежність технологій виробництва в сільському господарстві від створених природних і погодних умов;
- велика різниця в періоді виробництва за окремими видами сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;
- високий ступінь територіальної роз'єднаності сільськогосподарського виробництва і суттєва диференціація окремих регіонів за умовами виробництва;
- різний соціальний рівень працівників сільського господарства, що вимагає значно більшої уваги до підготовки кадрів і підвищення їх кваліфікації, організації післядипломної освіти.

До числа найбільш характерних особливостей розвитку інноваційних процесів в АПК відносяться:

- множинність форм і зв'язків сільськогосподарських товаровиробників з інноваційними формуваннями;
- відособленість більшості сільськогосподарських товаровиробників на всіх рівнях: від організацій, які виробляють науково-технічну продукцію, до підприємств, що здійснюють її реалізацію;
- відсутність чіткого і організаційно-економічного механізму передавання досягнень науки товаровиробникам і, як наслідок, істотне відставання галузі з освоєння інновацій в агропромисловому виробництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Інноваційний процес в АПК може протікати в різних формах. Зокрема, він може розвиватися інтенсивно, уповільненими темпами або дуже повільно, тобто екстенсивно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі знаходимо безліч публікацій, де висвітлюються аспекти господарської діяльності підприємств різних галузей національної економіки, де інновації розглядаються як процеси перетворення наукового знання в інновацію.

Серед найбільш помітних наукових розвідок згадаємо праці Я. В. Васьковської, С. В. Владимирової, Ю. В. Герасименка, В. М. Гончарова, А. О. Касича, С. В. Козловського, О. В. Крисального, А. Г. Мазура, В. Ю. Припотеня, Д. В. Солохи та ін.

Разом з тим питання впливу науково-технічного прогресу на забезпечення ефективної діяльності підприємств агропромислового комплексу, розвитку в них інноваційних процесів та здійснення інноваційної діяльності висвітлені недостатньо, і потребують подальших поглиблених наукових досліджень

Мета

У статті проаналізовано основну специфіку інноваційних процесів АПК, виділено риси найбільш характерних їх особливостей розвитку, окреслено основні напрями державної політики щодо підвищення інноваційної активності в АПК, а саме надана система певних державних заходів щодо активізації цього процесу.

Виклад основного матеріалу

Стабілізація положення в АПК, вихід галузі з кризового стану неможливі без істотного підвищення інноваційної активності на всіх стадіях інноваційного процесу та рівнях управління від державного до конкретних сільськогосподарських товаровиробників. З усього сказаного випливає очевидний висновок, що відповіді на всі поставлені питання і вирішити завдання виявлення оптимального шляху розвитку АПК України його галузей і підприємств представляється можливим лише на основі прогнозних досліджень.

Тільки вони можуть дати необхідну інформацію для прийняття відповідних рішень і дозволять передбачити можливі негативні їх наслідки.

Необхідно усвідомлення всіма працівниками АПК (від органів державного і господарського управління до кожного підприємства) того, що тільки через науково-технічний прогрес, через активне проведення чіткої інноваційної політики можна вийти з тривалої аграрної кризи і стабілізувати ситуацію.

Це положення має бути підкріплено комплексом організаційних, економічних і соціальних умов, які б сприяли підвищенню інноваційної активності в АПК. Цьому має супроводжувати вдосконалення організації виробництва, на що необхідно виділяти кошти і перш за все з бюджету, як це робиться у всіх цивілізованих країнах, для цього повинні бути створені соціальні умови, і зокрема – стимулювання прямого інтересу працівників в активізації інноваційної діяльності на всіх рівнях [1].

Створення зазначеного комплексу організаційно економічних і соціальних умов зумовлює і дію відповідних їм факторів інноваційної активності в АПК.

До них відносяться:

- зацікавленість сільськогосподарських товаровиробників в отриманні додаткового ефекту від впровадження наукових розробок;
- прискорення розробок нововведень, що відповідають запитам сільськогосподарського виробництва;
- інформованість товаровиробників всіх сфер АПК про наукові розробки, які рекомендуються до освоєння у виробництві;
- наукова та організаційна підготовка кадрів на всіх рівнях інноваційного процесу;
- вибір пріоритетних напрямків при освоєнні наукових досягнень в агропромисловому виробництві;
- економічне стимулювання працівників інноваційної за результативність своєї діяльності [1].

У нормальних економічних умовах інноваційну активність логічно розвивати як зверху вниз, так і знизу вгору за ієрархічним принципом.

Проте ініціатива в українських умовах повинна належати як державному, так і регіональному рівню, так

і АПК. У верхньому ешелоні державний і регіональний рівень) повинні бути добре відомі запити виробництва, що постійно лежить в основі планування їх діяльності. На це повинні бути спрямовані вдосконалення управління виробництвом на всіх рівнях і розробка стимулів підвищення інноваційної активності.

Перш ніж сформулювати основні напрямки підвищення інноваційної активності, які логічно впливають із зазначених вище умов і факторів розвитку даного процесу, слід звернути увагу на тенденцію, що складається - перенесення відповідальності за інноваційний процес в АПК безпосередньо на сільськогосподарських товаровиробників [2].

Разом з тим досвід країн з розвиненим інтенсивним сільськогосподарським виробництвом свідчить про те, що за науково-технічний прогрес в цій специфічній галузі несе відповідальність все суспільство, яке споживає її продукцію. Сільське господарство в силу своїх специфічних особливостей і обмежених організаційно-економічних і технічних можливостей не може ефективно функціонувати без допомоги держави.

У зв'язку з цим основні напрямки підвищення інноваційної активності в АПК полягають не тільки в активізації діяльності безпосередніх виконавців інноваційного процесу, а й в системі певних державних заходів щодо активізації самого процесу.

До них відносяться:

- державна підтримка науково-інноваційної сфери;
- поступова переорієнтація органів управління від адміністративно-управлінських функцій на інноваційну діяльність;
- наближення діяльності наукових установ безпосередньо до запитів виробництва;
- активізація функціонування всіх організаційних форм інноваційного процесу АПК для організації багатоканальної інформації про наукові досягнення, рекомендації до освоєння у виробництві шляхом досягнень науки і техніки;
- залучення всіх засобів масової інформації (преса, радіо, телебачення та ін.);
- організація масової перепідготовки кадрів на всіх рівнях інноваційного процесу;
- розробка та впровадження системи економічного стимулювання подальшого розвитку економічного процесу в АПК.
- реалізація цільових державних, галузевих і регіональних науково-технічних програм;
- подальше вдосконалення організаційних форм розвитку інноваційного процесу та поширення таких інтегрованих формувань, як технопарки, технополіси, науково-виробничі системи, інноваційні центри, інноваційно-консультаційні центри та ін.

Висновки

Тільки при здійсненні всього комплексу зазначених заходів на всіх рівнях може бути підвищена інноваційна активність в агропромисловому комплексі країни, що забезпечує стабілізацію агропромислового виробництва та створення умов для нормального розвитку галузі.

Підсумовуючи вищевикладене відзначимо, що, важливими стратегічними напрямами розвитку сільського господарства і всього агропромислового комп-

лексу в регіонах і країні, в цілому, є науково-дослідний прогрес та інноваційні процеси, що дозволяють вести безперервне оновлення виробництва на основі освоєння досягнень науки і техніки, тобто ефективність агропромислового виробництва визначається взаємодією науки і практики, впровадженням у виробництво передових інноваційних технологій. Одним із способів стимулювання інноваційної активності в сфері АПК може стати створення технопаркових структур. Спираючись на накопичений позитивний досвід необхідні подальші дії з боку регіональної влади в напрямку формування таких центрів, покликаних стати джерелами інноваційного розвитку не тільки окремих галузей, а й, в остаточному підсумку, регіону в цілому.

Реалізація інноваційних проектів на постійній основі сприятиме зростанню економічної ефективності і зниження ризиків. Однак в даному напрямку розвитку є і негативний ефект. Впровадження інноваційних високотехнологічних способів здійснення аграрної діяльності тягне за собою вивільнення низькокваліфікованої робочої сили і зростання і без того значного рівня безробіття в сільській місцевості.

Системний характер реалізації інноваційних проектів в агробізнесі сприятиме збільшенню числа робочих місць. Новостворені робочі місця будуть вимагати працівників, які володіють новими компетенціями.

Література.

1. Крисальний О. В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. 2005. № 8. С. 10–12.
2. Мазур А. Г., Козловський С. В., Герасименко Ю. В. Управління регіональними інвестиційними процесами в агропромисловому комплексі: монографія. Вінниця: ГлобусПрес, 2008. 208 с.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.12.2017 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
4. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 05.12.2012 № 3715-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
5. Про концепцію науково-технологічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999 № 916-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/916-14>.